

הפגישה כאמסטרדם היתה ממש מישפחתית. מצד אחד של השולחן בעיר התעלות ישב מיכאל צור, נציג החברה לישראל. מצידו השני ישב בנימין ליברמן, פקיד של החברה לישראל. שייצג בפגישה זו את בתי הזיקוק בחיפה. ליברמן וצור הכירו היטב אחד את השני, שכן צור הוא דודו של ליברמן, והוא שקיבל אותו לעבודה בחברה לישראל.

הפגישה, שנערכה בדצמבר 1973, נועדה לאשר הלוואה של 3.5 מיליון דולר מטעם החברה לישראל לבתי הזיקוק. צור קפה על ראשי בתי הזיקוק להסכים, כי חוזה ההלוואה בין שתי החברות הישראליות ייחתם בהולנד דווקא, וכן קפה על מנכ"ל בתי הזיקוק אביגדור ברתל כי ימנה את אחיינו, ליברמן, עובד החברה לישראל, כנציג בתי הזיקוק לשם התימת חוזה ההלוואה. מדוע הסכים ברתל לבקשות המורות — אין על כך תשובה בפי הוקרי פרשת קישרי בתי הזיקוק ומיכאל צור וטיבור רוזנבאום.

שכן, החברה לישראל הפיצה מניות גם באמריקה, ושם יש עונשים חמורים למי שחותר על מאזן ותשקיף כוונתו — מה שעשה הברון, לדבריו בשגגה. נוסף לכך, לאחרונה התגלה כי הברון טרם שילם את מלוא חלקו על המניות שרכש בחברה לישראל, וכן כי החברה לישראל, שהוא יושב-הראש שלה, השכירה חדרים לחברות פרטיות שלו — וחברות פרטיות אלו מפגרות מאוד בתשלום שכר הדירה. חוק גיירות הערך בארצות-הברית קובע, כי בכל מיקרה של עיסקה בין מנהל-החברה לבין חברות אחרות שיש לו בהן חלק, יש לגלות זאת בתשקיף. דבר זה לא נעשה, וגם זו יכולה להיות עבירה באמריקה.

הגנה מרחבית

ב קיצור, כדי להוציא את רוטשילד וחברי מועצת המנהלים של החברה לישראל מן הבוץ, החליטו הכל כי מוטב להפוך את מיכאל צור לאשם היחיד, השטן המשחית, השעיר-לעזאזל. מה עוד שצור רמו כי למעשה, כל תוכנית-הכספים הסיבוביים שעשה עם הגרמנים אושרה על-ידי הנהלת החברה לישראל כולה, וכך היא חסכה שותפת-לעבירה כנגד חוקי מסי-ההכנסה בגרמניה.

אבל גם לשותפת-לעבירה בישראל גופא, שכן בעיקבות פירסומי העולם הזה בשאלה זו, כבר פנה יושב-הראש ועדת הכספים של הכנסת בתביעה לברר את השאלה. אם השקעות החברה לישראל לא היו אמיתיות, הרי לא הגיע לחברה הפסוד המלא שקיבלה ממיסוי-הכנסה, ועליה להחזיר לאוצר ועם המיסים שלא שילמה. או גם צפויים מנהליה לאישום בישראל על ניסיון להונות את מסי ההכנסה כאן.

אולם עד שהגיעו בישיבות הסוערות במיגדל שלום, בקומה ה-32, להסכם על הפיכת מיכאל צור קורבן, היו הרחוקות להטות. תחילה דומה היה-כאילו הקבוצה הגרמנית מתחברת יחד עם שאול אייזנברג (שעשה כספו במיוחד הרחוק) ועם קבוצת סם רוטברג מארצות-הברית, נגד הברון רוטשילד, על התנגדותו להצלת הבנק של רוזנבאום.

לאחרי הקלעים

תמונה בילעדית זו צולמה במיסדרונות החברה לישראל בקומה ה-32 של מיגדל-שלום בתל-אביב. נראה בה חלק מחברי מועצת-המנהלים של החברה כשהם מנהלים ויכוח סוער במיסדרון. בתמונה נראים (מימין לשמאל) עורך-הדין ג'ורג' שפירא, המשקיע הגרמני לורנץ צדבאום, הברון אדמונד דה-רוטשילד (מן הגב, נושא מוילווה גיימס-בוונד), קיצוני משמאל: עוזר אמנון גולדנברג, החוקר אף הוא את עיסקי החברה יחד עם שפירא.

אדמונד והבלשים

בשלב זה הודלפו לעיתונות האשמות הדדיות. (בין השאר פירסם גם העולם הזה, בטעות, כאילו הגרמנים מאשימים את רוטשילד בניצול החברה לישראל לתועלתו. האשמות אלו לא באו אלא מפי הציגים הגרמניים בישראל.)

היה צורך בהתערבות של שרי-האוצר, ואחריו ראשי הממשלה, כדי לשכנע את הברון לנסוגה חלקית, שהביאה להסכם שכלל גם הסכמה לקונסורציום-יושבים להצלת הבנק של רוזנבאום. תוך דגש כי החברה לישראל תחליט על הצטרפות לקונסורציום כאשר הדבר יוצע לה.

עתה נראה כי הכל בא על מקומו בשלום: הגרמנים קיבלו תעודת יושר, הברון קיבל שעיר-לעזאזל, ממשלת ישראל קיבלה אור ירוק להצלת הבנק של רוזנבאום. רק דבר אחד עלול לקלקל את החתונה: הקורבן המיועד, מיכאל צור.

אם יחליט מיכאל צור כי אינו רוצה להיות השח המובל לעולה, יפתח את "תיבת פנדורה" שבה איים, יתפוצץ כל ההסדר. מיכאל צור יכול להעלות טענות חדשות לגבי ההסדרים הכספיים בין קבוצת רינגר לחברה לישראל.

מיכאל צור יודע יותר מכל האחרים על המעשים שעשו הברון רוטשילד ורעיניו בחברה לישראל, והוא יכול לגרום לשליטונות האמריקאיים לפתוח בחקירה בנושאים אלה. הוא יכול גם לסוּף עימו את כל צמרת החברה לישראל כשותפת למה שעשה.

צור אמר לפני כמה ימים כי לא יילך לבית-הסוהר לבדו. נראה כי בכוחו להגשים איום זה. כדי להשתיקו, רומזים לו כי יעשו לו תרגיל מקובל: יגישו נגדו תביעות שקל להפריכן, ובעוד כמה שנים ייצא זכאי. בינתיים יבוא הכל על מקומו בשלום.

אם אומנם ייעשה הסדר מסוג זה, תלוי הדבר באדם אחד בלבד: היועץ-המישפטי לממשלת ישראל, מאיר שמגר. שמגר, העומד לפרוש בשל ארבעה חודשים ממישרתו, ניצב עתה בפני המיבחן הגדול ביותר שלו: האם יקוב הדין את ההר, או יישבר גרון-הצדק על הצור?

אולם ברור כי הם מטילים את כל האשמה למה שקרה, על מיכאל צור.

לפי מימצאי הבלשים של אדמונד, פעל צור ללא אישור, תוך חריגה מסמכויות, ועשה כל מה שעשה בניגוד לחוק ולתקנות.

יושב-ראש מועצת-המנהלים, הברון רוטשילד, ונציגו מוקה לימון, סמכו על צור ותחתמו על כל מה שאמר להם. בעיניים עצומות, כך חתם הברון על התשקיף והמאזן של החברה לישראל, שעשה מתברר כי הם כוונתו. כך חתמו מוקה לימון ואחרים על העברות כספיים לחברות וארצות של רוזנבאום.

בקצרה, ההנהקה, המורכבת מגוריו הבני קאים, בראשות אשתי-הכספים אדמונד דה-רוטשילד, הולכה כודה שולל ענייני איש אחד, שהונה אותה בכפומייתקן.

זאת קובע הדין-החשבון של ג'ורג' שפירא, עורך-הדין של רוטשילד שהפך להיות חוקר החברה לישראל. מועצת-המנהלים של החברה לישראל נאלצה לסגת בשאלה אחרת, לקבל את תביעת הקבוצה הגרמנית, קבוצת רינגר, להודיע כי פירסומי דו"ח צי"ם, כאילו השקעותיה הן פיסקיטיות, אינם כונונים, וכי השקעות הגרמנים הן חוקיות וכשרות למדינת ישראל.

הצהרה זו של החברה לישראל דרושה לגרמנים כדי למנוע סכנות מישפטיות בקשר עם בעיות מסי-הכנסה שם — כי אסור היה להם לקבל כספים ממקורות ישראליים ולהלוותם שוב לחברות ישראליות. בעזרת ההכחשה שקיבלו עתה יוכלו לאיים בתביעה מישפטית על כל מי שיצו לקבוע כי הלוואות קבוצת רינגר הן פיסקיטיות. תמורת הסכמת רוטשילד ותומכיו לתת לגרמנים את ההכחשה תמכו הגרמנים בקבוצת רוטשילד, המטיחה את כל האחריות על צור. דבר זה חיונו עבור הברון רוטשילד, כדי לחלץ צו מצרות צפוניות.

ליברמן חזר מאמסטרדם ב-25 בדצמבר, וראשי בתי הזיקוק קיוו לקבל ממנו צ'ק על סך 3.5 מיליון דולר. תחת זאת קיבלו מכתב של החברה לישראל, בחתימת מנהלה מיכאל צור, ובו הוראה להפקיד את סכום ההלוואה שצריכים לקבל בתי הזיקוק, בחשבון בתי הזיקוק בחברה וארצית של טיבור רוזנבאום. רק אחרי חודשים רבים, וכמה פניות של בתי-הזיקוק, הועבר הכסף לבתי-הזיקוק. עתה ברור מדוע התעקש מיכאל צור כי החוזה ייחתם כאמסטרדם ופי יחתמו עליו הוא ואחיינו: עדימנת המציא, בתחבולות, את ה-כסף מבתי-הזיקוק והפקידו אצל רוזנבאום, היה צורך באדם מהימן עליו לחלוטין. ופי כאחיינו טוב לכך?

פרשה מישפחתית זו נחשפת עתה לראשונה, והיא אך חלק קטן ממערכת התחבולות שחיבל צור בשלוש השנים האחרונות. כדי לאפשר את הזרימה הבלתי-פוסקת של הכספים הסיבוביים: המשקיעים הגרמניים נותנים 34 מיליון דולר הלוואה לחברה לישראל, זו מעבירה כספים אלה בהלוואות לצי"ם ולבתי-הזיקוק המעבירים את החברות לוכסא-ינווסט של בנק לאומי וקונסורציום של רוזנבאום. שתי אלו מלוות כספים למשקיעים הגרמניים, וכך עושה הכסף סיבוב שלם, וכפי שמודה צור בדין-החשבון של ועדת-החקירה של צי"ם, נועד כל התרגיל לעקיפת חוקי מסי-ההכנסה הגרמניים.

דו"ח שפיאד

ב ישיבת מועצת-המנהלים של החברה לישראל שהתקיימה השבוע הוקרא לחבריה הדין-החשבון המיוחד שהכין עורך-הדין האמריקאי ג'ורג' שפירא. שפירא הוא, בדרך-כלל, נציגו של אדמונד דה-רוטשילד בארצות-הברית, כשם שחוקר צי"ם, עורך-הדין אלן קירשנר, הוא עורך-דין של עיסקי הברון רוטשילד בישראל. מימצאי החקירה שלו יחולקו לחברי מועצת-המנהלים עוד השבוע.

במישרד, מינויו של גלעד במקום צור פירושו החזרת תקופת ספיר ל"חברה לישראל". למיכאל צור היה חמיניו נוח מאוד. האיש שחיפה על זיופי חי מאזנים ב"אדרא", מחליף את מזויות האיש שחיף בנוספים פיסקיטיים ב"אדרא", מחליף את מחלקת הכו" נוספים הפיסקיטיים. המחפה על עיסקות השוחד של צור ועל הגנני בות של הציוד בפני, מחליף את פותח החשבונות הפוריים ב" שווייק, המחפה על העברת מילי יוני דודים מישראל לחברות חי ווארציות של טיבור רוזנבאום.

מן. הוא נעזב ונשכה, עד שלפני שבו עיים הזכירו מישוה ליעקב ברין, נציג הי משקיעים הקנדיים בחברה לישראל. ברין הציגו בפני הנהלת החברה לישר אל כמועמד לתפקיד המנכ"ל, כאשר מת חרהו הוא שוב דויד גולן. אולם גולן הור דיע מייד כי אין הוא מועמד. למרות שחברי הנהלת החברה לא ידעו את עברו של גלעד, וכי מינויו יהווה למעשה המשך שילטון צור, הוא קיבל בהצבעה רק שבעה קולות מתוך 13. למען הרושם, נערכה לאחר מכן הצבעה פורמלית ובה תמכו בו המשתתפים. כאשר התפטר צור וגלעד מי מישרד-המיספחיה-העשית, הית מי שאמר, כי זהו קץ תקופת ספיר

מנכ"ל מישרד-הפיחות, על מוני פרידמן, מנכ"ל נתיבי נפט, והעלים עין מכל פרי שת גניבת הציוד הגדולות מאבורודוס ו- מיכרות אברוזניימה. הפרשה נחשפה כודה בוועדת החקירה דפרשת "נתיבי-נפט", בה נחשף גלעד כאור אומלל ביותר. כאשר פרש גלעד ממישרד-הפיחות, בי קש וקיבל הגדלת הקיצבה מ-49% לי 55%. בהחלט ועדת-השרים המיוחדת נאמר כי ההחלטה היא חדי-פעמית, ולא תשמש תקדים לאחרים. גלעד יצא לגלות. הוא התמנה ליושבי ראש בשכר של מופע-לירונגוין וכן למנהל מכון תבל למחקרים כלכליים, הממומן על-ידי המשקיע האמריקאי יוליוס סטול-